

MEDICINĂ ȘI LITERATURĂ

Medicine and literature

Conf. Dr. Corneliu D. Zeana

Medicul deține un loc privilegiat în societate, atât prin natura umanistă a profesiei sale, al cărei scop este alinarea suferințelor, cât și prin nivelul său cultural dublat de un anume profil moral spre care ar trebui să tindă. La o extremă se plasează medicii care privesc medicina ca pe un apostolat, ca pe o misiune, la cealaltă se află cei dominați în mod excesiv de dorința de a scoate cât mai mulți bani pe seama bolnavilor, spre a duce o viață cât mai îmbelșugată. În Uniunea Europeană, SUA și toate statele dezvoltate, medicii aparțin acelei *upper middle class*. Ei sunt chiar reprezentativi pentru pătura de sus a clasei de mijloc, având venituri decente, corespunzătoare poziției lor sociale, orice avantaje, îndeosebi bani, primite de la pacienți fiind excluse. În România, acel plic cu bani, dezonorant pentru ambele părți, continuă încă tradiția vremurilor comuniste, fenomenul, nereprimat, devenind chiar mai grav în postcomunismul nostru dominat de tendința de îmbogățire prin orice mijloace, în genere neoneste.

Legătura medicului cu literatura este plurivalentă.

Relația medicului cu bolnavul, esențială pentru încrederea în medic a acestuia din urmă, este consolidată atunci când medicul are un anumit nivel cultural, fiind depreciată în cazul unor buni specialiști pe domeniu, dar care se exprimă cu greșeli gramaticale pe care le regăsim și în documentele medicale scrise și parafate. Dacă suntem mai îngăduitori cu politicienii care spun, de pildă, că *Orice om îi este teamă, sau mie înșiși*, un medic este taxat mai sever. Nu trebuie uitat nici faptul că anumite acte medicale ajung pe masa judecătorilor.

În foarte multe facultăți de medicină occidentale există catedre de literatură, preocupate atât de

exprimarea corectă a mesajului care se cere transmis, plus retorica, cât și de valoarea literaturii de calitate pentru construirea personalității medicului. Poezia rafinează sensibilitatea, iar scrierile în proză favorizează înțelegerea lumii în care trăim printr-o prismă cât mai elevată, promovând meditația și deprinderea cu o anumită filozofie a vieții. Literatura îl ajută pe medic să facă față situațiilor dificile pe care le va întâmpina inevitabil atât în viața profesională, cât și în cea personală și de familie. În raport cu alte profesii, medicul acordă mai mult timp exercitării profesiei plus obligația de a se instrui permanent spre a ține pasul cu progresele științei, astfel încât acordă ceva mai puțin timp vieții de familie. Realizarea unei familii împlinite este o pavăză care îl protejează, mai cu seamă atunci când are copii. Are el însă nevoie de un plus de protecție? Este mai vulnerabil în plan psihic? Se pare că da, deoarece durata sa de viață este ceva mai redusă, cu toate că, având cunoștința tainelor cauzalității îmbolnăvirilor, este de presupus că se protejează mai bine și se tratează mai eficient. Stresul este însă mai mare, astfel încât dezechilibrele psihice (îndeosebi depresia) fac mai multe victime printre medici, care prezintă și o rată a sinuciderilor ceva mai ridicată față de media populației. Consumul de antidepressive este mai ridicat la medici. Chiar și modelul specializării are o anumită importanță, durata de viață fiind ceva mai redusă la chirurghi și obstetricieni în raport cu dermatologii, de pildă. La fel se comportă și incidența bolilor cardiovasculare, îndeosebi infarctul miocardic. Lectura unei cărți bune, mai cu seamă seara, când omul ar trebui să lase deoparte grijile și mizeriile zilei încheiate, are valoare echilibrantă certă. Medicul bolnav este mai anxios și (aparent paradoxal) mai puțin încrezător în puterea

medicinii și în confrății solicitați să-l trateze. Lectura consolidează și modelează personalitatea, având totodată și influențe benefice globale asupra organismului, ca și toate artele, de altfel, muzica, de pildă. Lectura lungește viața. Prima constatare privind acest aspect a plecat de la studiile statistice făcute în SUA de Casele de Asigurări. S-a constatat că cei cu mai mulți ani de studii trăiesc mai mult. Prin extrapolare, putem spune că analfabetismul și semianalfabetismul (care, în condițiile politicii actuale, au luat proporții de masă) vor contribui la creșterea diferenței duratei de viață a românilor în raport cu cetățenii altor state europene. Studii ulterioare au demonstrat că durata vieții se corelează pozitiv cu numărul de cărți citite. S-a trecut la verificarea multicentrică prospectivă a acestui fapt, pe grupuri de populație vârstnică (bătrâni instituționalizați sau nu). Rezultatele obținute în SUA, în cadrul unor prestigioase universități americane, în Israel, Finlanda și într-o serie de alte state europene sunt consonante și validate statistic.

În Scoția, Helen Mc Gown recomandă pacienților săi, pe lângă rețeta de medicamente, și prescrierea unor cărți potrivite fiecăruia, verificând cu prilejul vizitelor ulterioare aderența la acest tip de tratament. În prezent, exemplul este urmat în multiple alte țări europene. S-a constatat o reducere a numărului de spitalizări și a necesarului de medicamente, îndeosebi la bolnavii cardiaci. Lectura are efect anxiolitic.

Societatea Medicilor Scriitori și Publiciști Români (SMSPR), despre care am spus: *Deviza lor de căpătâi – să vindeci sufletul întâi*, preocupată de această problemă, selectează și promovează literatura benefică realizată de medici. Medicii scriitori români se pot mândri cu astfel de opere. SMSPR a propus:

1. O temă de doctorat pe această temă, sprijinindu-l pe cel înscris cu bibliografia și expertiza necesară.

2. Un astfel de experiment de lectură făcut prin participarea unui cât mai mare număr de medici, preferabil medici de familie. Suntem în așteptarea celor care ar dori să participe la o astfel de acțiune, ale cărei rezultate vor fi publicate în reviste indexate.

Unul dintre proiectele cele mai ambițioase ale SMSPR este construirea unei Case a Medicului Scriitor, pentru care a fost deja achiziționat terenul aferent. Fondurile necesare acestui proiect nu pot fi asigurate din cotizațiile minimale ale membrilor SMSPR (50 lei pe an), ci, așa cum sperăm, din donații, precum și, într-o etapă ulterioară, din fonduri europene. Medicii pot face o campanie de convingere a unor donatori-potențiali cititori, al căror gest nu va trece neobservat.

Pe lângă lectură, actul așternerii pe hârtie a unor gânduri sau amintiri are efect benefic și nu doar asupra persoanei în cauză (efectul catharsis), acesta nu va deveni în mod necesar un scriitor publicat decât în cazuri excepționale. Lectura în familie contribuie mult la cunoașterea (și prețuirea) reciprocă, cei tineri ajung să-și cunoască istoria de familie și să descifreze rădăcinile din care se trag, ei și neamul lor. În Germania a fost organizată o întreagă rețea de astfel de cercuri în care se deprinde redactarea, sub îndrumarea unor persoane abilitate. Întâmplător, am descoperit o astfel de practică în comuna Corbii Mari, nu departe de București, unde o inimoasă profesoară de limba română aduce în fața elevilor oameni deosebiți, vârstnici care relatează povești de viață, fapte trăite. Rezultatul a fost dual. Pe de o parte, elevii au început să prețuiască lectura, numărul celor care citesc și numărul cărților citite au crescut spectaculos, iar, pe de altă parte, vârstnicii, care erau în bună măsură neglijați și marginalizați, se văd dintr-odată prețuiți, puși în altă lumină. Efectele asupra sănătății nu vor întârzia să apară. În viitoarea Casă a Medicului Scriitor se vor organiza întâlniri între scriitori și elevi, vârstnici, părinți de copii de diverse vârste ș.a., încurajând lectura. Anul acesta, 2019, este anul cărții, dar prea puține au fost acțiunile de promovare a lecturii. Consumul de carte rămâne scăzut în România, plasându-ne pe un loc de neînviat în Uniunea Europeană.

Într-o lume în care contactele dintre oameni sunt tot mai împușinate, mai reci și distante, cartea deschide canale de afectivitate și prietenie. Poți deveni prieten, de pildă, cu Cehov, acest mare medic-scriitor care a vindecat mai mulți bolnavi prin scrisul său decât a făcut-o prin medicina pe care a practicat-o cu pasiune până la finele vieții. Poți deveni prieten cu scriitori din vechime sau cu contemporani. Lectura transformă oamenii, deschizând ferestre prin care pătrund lumina cunoașterii și bucuria prieteniei. Cartea te face să dobândești o înțelegere mai profundă asupra naturii pe care o iubești astfel încât poți lăcrima atunci când asști la tăierea unui copac sau la sacrificarea unei întregi păduri. Nu doar ca act pasiv, dar te îndeamnă să iei atitudine față de actele de barbarie pe care le vedem astăzi la proporții nemaîntâlnite.

Sprijină cumva autoritățile construirea Casei Medicului Scriitor? Nici vorbă. Să ne amintim că, în perioada antebelică, colegii noștri veterinari au construit, chiar vizavi de Grădina Cișmigiu, o monumentală Casă a Medicului Veterinar, confiscată în timpul comunismului și dată în folosința Ministerului Justiției, de la care nu a mai fost recuperată

nici astăzi, fiind greu să te lupți cu cei care împart dreptatea. Casa respectivă fusese construită din banii donați de medicii veterinari, nu cu bani de la statul român. Medalioanele din bronz care o împodobeau aveau o mare valoare artistică, iar trecătorii de pe actualul bulevard Elisabeta vor fi fost nedumeriți să vadă că sub firma, cu litere foarte mari, MINISTERUL JUSTIȚIEI, se puteau admira basoreliefurile reprezentând capete de măgari, boi, berbeci etc. În noua Casă a Medicului Scriitor se vor

regăsi și colegii veterinari, farmaciștii, psihologii și asistenții medicali și maternali.

Vom lucra împreună, sub semnul artei în binele celor suferinzi. În fond, niciun om nu este scutit de loviturile soartei, trecând prin stări pentru care literatură este un adevărat balsam.

Arta reprezintă o valoare dintre cele mai înalte. Omul nu trăiește numai cu pâine, are nevoie și de hrană pentru suflet. Închei exprimându-mi speranța într-un mecenat pentru literatură. Vă așteptăm!